

Lahälla

Av Terje W Fredh

Ur Lp

I början av 1980-talet satt jag på bryggan i Lahälla. Jag väntade att en tankbåt skulle lämna raffets produkthamn. En för mig främmande man kom fram och undrade vem jag var och vad jag gjorde i Lahälla. Jag förklarade att syftet var att fotografera en tankbåt. Då skulle du var här 1940, då kom det båtar, berättade mannen som hette Rickard Svensson, pensionerad stenförman som under kriget hyrde ut ett rum till hemlig trafik.

Vi blev goda vänner och Rickard berättade om den 9 april när Tyskland ockuperade Norge.

Foto: Fredh, Terje UMFA53318_0217 Rickard Svensson vid Lahälla knottfabrik 1991 Bohusläns museum

"Den dagen kom en svensk tankbåt och ankrade en bit ut från Lahälla. Lite senare rors två män iland och går till mitt hus. Den ene sa att han var kapten på Göteborgstankern Kalmia och den andre var en norsk lots. Kaptenen berättade att han kom från att ha lossat i Oslofjorden och var på resa till Västindien. Maskinisten på Kalmia hade privaträdio där han hört att Tyskland håller på att ta Danmark och Norge och att inloppet till Skagerack stängs. Kaptenen ville låna telefonen för att ringa rederiet i Göteborg och få besked vad han skulle göra. Beskedet blev att han skulle lägga upp Kalmia i Brofjorden. Besättningen mönstrade av och reste med tåg från Brastad till Göteborg."

Tankern som kom 1940 var Kalmia från Göteborg.

Arkiv: Terje W Fredh

Bytte alla dörrlås

1942 kom Rickard åter att hamna i händelsernas centrum. En dag kom folk från tull, polis, kustbevakning, lots, länsstyrelsen och norska och engelska ambassaderna och knackade på. Norrmännen ville hyra ett rum i mitt hus vilket också skedde. Några dagar senare kom en telemontör och en snickare till mig. Telegubben drog kabel och hade med sig något som såg ut som sändare eller skrivare. Snickaren borrade ut dörrlåset och satte in ett annat. En vecka senare kom två norrmän till rummet och Rickard frågade vad som skall hända

"De sa inte en värdans sort" (sa ingenting).

På hösten fick jag reda på i Gunnars affär att det skulle komma engelska sjömän till Lahälla och att det handlade om export av kullager.

Brofjorden 1943

På redan M/S Dicto och M/S Lionel lastfartyg för kullager.
Närmare land: Skagerack, marint bevakningsfartyg, användes för kullager
och norska flyktingar. Vid kaj: kulagerfartyget Gay Viking

Stångenäs hembygdsförening
Fotoarkiv Terje Fredh

Rickard bodde i rummet intill och hörde att man knackade på någon slags maskin. De sände meddelanden med kod för normännen litade inte på svenska Televerket.

Gay Viking båten som transporterade
kullager från Lysekil till England

Så här såg hon ut. Den mest berömda blockadbrytaren "Gay Viking", som sedermera blev passagerarbåt på Bohuskusten och i Öresund innan den via Danmark hamnade i Väst-Indien. Med sitt ringa djupgående flöt hon över minfalten med sitt mahognyskrov, utrustad med radar och motorer på 3.600 hästkrafter.

(Foto: Beken of Cowes)

Stångenäs hembygdsförening
Fotoarkiv Ferje Fredh

Till sist berättade en av kriminalpoliserna att i mitt hus fanns kontoret när de engelska båtarna kom till Lahälla.

Detta skedde efter lastning i Lysekil. Var det för fint väder gick inte båtarna, då kom de till Lahälla och inväntade mulet och månfritt.

Den som först visste när båtarna skulle komma var Gunnar i affären, för dagen innan fick han tiodubbla sin beställning av mjölk så den också skulle räcka till sjömännen.

Detta hände 1942 men det tog nästan 40 år innan Rickard berättade om det spännande som hände i det gamla stenhuggarsamhället Lahälla.

Terje W Fredh